

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПРАВА**

СИЛАБУС

**ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ /
PSYCHOLOGY OF DEVIANT BEHAVIOR**

Інформація про викладача	
Викладач(-і)	Штифурак Віра
Науковий ступінь	доктор педагогічних наук
Вчене звання	професор
Посада	професор
Адреса кафедри	м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25, каб. 808
Контактний телефон	(0432) 55-04-40
Е-mail:	kafedraprava.vtei@gmail.com
Електронна сторінка курсу в системі дистанційного навчання	http://sun.vtei.com.ua/course/view.php?id=256
Інформація про освітній компонент	
Статус компоненту	Вибірковий
Освітній ступінь	бакалавр
Навчальний рік	2025/2026
Анотація курсу	Курс «Психологія девіантної поведінки» сприяє поглибленому вивченню знань щодо сутності різних видів девіацій, їх ознак та технологій психологічної діагностики, корекції і профілактики подібних проявів у різні вікові періоди.
Мова викладання	українська
Місце дисципліни в освітній програмі	
Результати навчання	Поведінкові відхилення належать до проблем, що так чи інакше присутні в особистісній життєдіяльності багатьох людей. Динамізм соціально-економічних процесів, кризова ситуація, яка нині виникла у багатьох сферах суспільного життя і продовжує поглиблюватись, неминуче ведуть до збільшення відхилень (девіацій, лат. «deviation» - відхилення) у поведінці особистості. Ці явища віднесені до особливого типу психічного розвитку. Низька ефективність взаємодії з даною категорією дітей і дорослих людей спричинена не належною поінформованістю щодо глибинних детермінант подібних проявів. Окрім того, неоднозначним є підхід до визначення типів девіацій, їх ознак та стадій. Однією з актуальних проблем сьогодення є зростання кількості проявів відхилень поведінки серед неповнолітніх і молоді. Хоча у багатьох випадках порушення норм неповнолітніми не становлять серйозної суспільної небезпеки, оскільки характеризуються примітивністю способів вчинення, як правило мають виражену дитячу «мотивацію», однак є небезпечними і в разі відсутності своєчасного реагування можуть привести до деформації

	особистості. Вивчення та аналіз існуючих думок, поглядів, теорій щодо проблеми девіацій у поведінці особистості дає можливість визначити основні причини її виникнення, окреслити шляхи профілактики та корекції цих відхилень
Пререквізити освітнього компонента (що треба знати, з чим ознайомитися здобувачу перед вивченням компонента)	Вивчення даної дисципліни базується на знаннях «Загальної психології».

Тематичний план та оцінювання результатів навчання

Теми	Кількість годин				Форми контролю	Бальна оцінка
	всього	з них				
		лекції	практ.	СРС		
Тема 1. Поняття «норми». Критерії нормативної поведінки	22	4	4	14	В, УД, МРГ	12
Тема 2. Типологія відхилень поведінки	11	2	2	7	РПЗ, УД	6
Тема 3. Детермінація відхилень у поведінці	22	4	4	14	П, ТЕ, УД, Д	12
Тема 4. Важковиховуваність, педагогічна занедбаність, шкільна дезадаптація: поняття, причини, способи корекції.	22	4	4	14	В, Д, МРГ	12
Тема 5. Діагностика відхилень поведінки у різні вікові періоди	22	4	4	14	РМГ, В,Д	12
Тема 6. Психологічні основи профілактики і корекції девіантної поведінки.	22	4	4	14	П, ТЕ, УД, РЗ	12
Тема 7. Детермінанти агресивної та гіперактивної поведінки	22	4	4	14	П, РЗ	12
Тема 8. Адиктивна поведінка: чинники виникнення і корекція адикцій	22	4	4	14	В, КТ, РЗ	12
Індивідуальне завдання	15			15	ІЗ	10
Всього	180/6	30	30	120		100
Підсумковий контроль – екзамен						

Поточний контроль / критерії оцінювання	<p>Перелік умовних позначень форм контролю та оцінка їх у балах:</p> <p>В – відповідь на практичних заняттях – 1 бал.</p> <p>РПЗ – розв’язання практичних завдань – 2 бали.</p> <p>УД – участь у дискусії – 2 бали.</p> <p>КТ – комп’ютерне тестування – 1 бал.</p> <p>Т – тестування – 1 бал.</p> <p>РЗ – розв’язування задач – 2 бали.</p> <p>ТЕ – твори-есе – 2 бали.</p> <p>РМГ – робота в малих групах – 1 бал.</p> <p>Д – доповідь – 2 бали.</p> <p>П – презентація – 2 бали.</p> <p>ІЗ – індивідуальні завдання – 16 балів (творчий проєкт / участь у наукових заходах).</p> <p>Загальна сума за поточну навчальну роботу (аудиторну та</p>
---	--

	самостійну) за семестр – 100 балів.
Основні літературні та інформаційні джерела	<p>1. Агресивна поведінка дітей. Психолого-педагогічні та правові засади діяльності поліції із захисту прав дитини : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. Д. В. Швеця ; [Д. В. Швець, О. М. Бандурка, О. І. Федоренко та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. С. 52-65.</p> <p>2. Вольнова Л.М. Діагностика девіантної поведінки як умова її профілактики. <i>Профілактика девіантної поведінки підлітків</i>: навч.- метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна робота» у двох частинах. Ч. 1. Теоретична частина. 2-ге вид., перероб і доповн. К., 2016. С. 166-174.</p> <p>3. Вольнова Л.М. Соціальна норма та нормативна поведінка. Поняття та типологія девіантної поведінки. <i>Профілактика девіантної поведінки підлітків</i> : навч. - метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна робота» у двох частинах. Ч.І. Теоретична. 2-ге вид., перероб. і доповн. К., 2016. С. 5-12; С. 12-24.</p> <p>4. Гарасимів Т.З. Історіографічні дослідження проблеми девіантної поведінки: тенденції та напрямки. <i>Вісник Національного університету «Львівська політехніка»</i>. Серія: Юридичні науки: збірник наукових праць. 2016. № 850. С. 173-181.</p> <p>5. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби : метод. рек. / авт.-упор.: В.М. Горленко, В.Д. Острова, Н.В. Сосновенко, І.І. Ткачук ; за заг. ред. В.Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 106 с.</p> <p>6. Кирилова О. О. Гіперактивна дитина, Харків: Вид. Група «Основа», 2018. 176 с.</p> <p>7. Корнещук В.В., Волошенко М.О., Олло В.П. Аддиктивна поведінка як різновид девіантної поведінки. <i>Профілактика та корекція девіантної поведінки підлітків: навчальний посібник</i>. Херсон: Олді плюс, 2021. С. 39-49.</p> <p>8. Корнещук В.В., Волошенко М.О., Олло В.П. Практикум. Виявлення схильностей підлітків до девіантної поведінки. <i>Профілактика та корекція девіантної поведінки підлітків : Навчальний посібник</i>. Херсон: Олді плюс, 2021.С. 82-89.</p> <p>9. Корнещук В.В., Волошенко М.О., Олло В.П. Профілактика та корекція девіантної поведінки підлітків : Навчальний посібник. Херсон: Олді плюс, 2021. 136 с.</p> <p>10. Кузьменко В.В. До проблеми визначення поняття «норма». <i>Психологія девіантної поведінки : навч. посіб.</i> / В.В. Кузьменко, О.В. Диса, І.О. Шинкаренко. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2019.</p>

С. 22-33.

11. Кузьменко В.В. Класифікація видів девіантної поведінки. *Психологія девіантної поведінки : навч. посіб.* / В.В. Кузьменко, О.В. Диса, І.О. Шинкаренко. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2019. С.44- 60.

12. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Агресивна і делінквентна поведінка: сутність, соціальні умови їх появи. *Робота з підлітками- девіантами: соціологічний та психологічний аспекти: підручник для студентів вищих навчальних закладів.* К.: Вид-во «Каравела», 2017. С. 138-157.

13. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Детермінація девіантної поведінки. *Робота з підлітками-девіантами: соціологічний та психологічний аспекти: підручник для студентів вищих навчальних закладів.* – К.: Вид-во «Каравела», 2017. С. 70-101.

14. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Досвід профілактичної роботи щодо попередження поширення адиктивних форм поведінки. *Робота з підлітками- девіантами: соціологічний та психологічний аспекти: підручник для студентів вищих навчальних закладів.* К.: Вид-во «Каравела», 2017. С. 195-200.

15. Любченко А.О., Савельєва Н.М. Соціальні проблеми і профілактика вандалізму: навч. посіб. Полтава : ПНПУ, 2018. 75 с.

16. Петровська К.В. Генезис, дефініції та детермінанти суспільно-нормативної поведінки учнівської молоді. *Міжнародний науковий журнал Науковий огляд.* 2017. Том 6. № 38. С. 122-133.

17. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Методичний посібник. / Андрєєнкова В.Л., Мельничук В.О., Калашник О.А. К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 132 с.

18. Рущенко І.П. Соціологія особистості та девіантної поведінки. Текст лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія». Харків : НТУ «ХП», 2020. 130 с.

19. Самойлов А.М. Класифікація типів девіантної поведінки. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.* 2013. Вип. 36. С. 43-48.

20. Сухіна І.В. Гіперактивна дитина. Харків: Ранок, ВГ Кенгуру, 2018. 40 с.

21. Теорія та практика профілактичної роботи з дітьми, схильними до девіантної поведінки: український і міжнародний досвід : монографія / О. Янкович, О. Кікінежді, І. Козубовська, В. Поліщук, Г. Радчук та ін. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2018. 300 с.

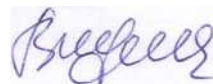
22. Христюк О.Л. Підходи до оцінки поведінкової норми, патології, девіацій. Класифікація видів девіантної поведінки. *Психологія девіантної поведінки: навчально-методичний посібник.* Львів: ЛьвДУВС, 2014. С. 140-17; С. 20-28.

23. Чайковська, О. Складові системи чинників девіантної

	<p>поведінки підлітків. <i>Проблеми сучасної психології</i>. 2015. Випуск 28. С. 627-637.</p> <p>24. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.</p>
<i>Політика освітнього компоненту</i>	
Організація навчання	<p>Положення про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти.</p> <p>Відвідування лекційних і практичних занять, проведення консультації перед екзаменом, виконання самостійної роботи.</p>
Відпрацювання пропусків занять	<p>Відпрацювання пропущених занять з поважних та неповажних причин здійснюється на кафедрі в період з 10.00 год. до 15.00 год. шляхом проведення викладачем опитування здобувача за темою в усній або письмовій формі.</p>
Допуск до підсумкового контролю	<p>Підсумковий контроль – екзамен. До екзамену допускаються всі здобувачі, які набрали за результатами поточної роботи протягом семестру 60 балів.</p> <p>Результат підсумкового контролю (екзамен) з освітнього компоненту для здобувачів очної форми навчання визначається як середньоарифметична сума балів поточної роботи та екзамену.</p> <p>Кращим здобувачам, які повністю виконали програму з освітнього компоненту, виявили активність в науково-дослідній роботі за відповідною тематикою, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях та за результатами поточної роботи набрали 90 і більше балів, науково-педагогічний працівник має право виставити результат екзамену без опитування (при усному екзамені) чи виконання екзаменаційного завдання (при письмовому екзамені).</p>
Академічна доброчесність	<p>Положення про академічну доброчесність науково-педагогічних, педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти.</p>
Інші складові політики дисципліни	<p>Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. Усі завдання, передбачені робочою програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача. Під час роботи над індивідуальними науково-дослідними завданнями та проєктами не припустиме порушення академічної доброчесності. Презентації та доповіді мають бути авторськими оригінальними.</p>

Затверджено на засіданні кафедри права протокол № 17 від 31.12.2024.

Науково-педагогічний працівник

Віра ШТИФУРАК

Завідувач кафедри

Тетяна СУХОРЕБРА